

Воронешки државен универзитет
Русија

Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип,
С. Македонија

Воронежский государственный университет
Россия

Универзитет имени Гоце Делчева, г. Штип,
С. Македония

Voronezh State University
Russia

Goce Delcev University in Stip,
N. Macedonia

Шестая международная научная
конференция

Шеста меѓународна научна
конференција

Sixth International Scientific Conference

ФИЛКО FILKO

ФИЛОЛОГИЈА, КУЛТУРА И ОБРАЗОВАНИЕ

ФИЛОЛОГИЈА, КУЛТУРА И ОБРАЗОВАНИЕ

PHILOLOGY, CULTURE AND EDUCATION

ЗБОРНИК НА ТРУДОВИ
СБОРНИК СТАТЕЙ
CONFERENCE PROCEEDINGS

18-19 октoбрия 2021 / 18-19 октомври 2021 / 18-19 October 2021

Воронешки државен универзитет
Русија
Воронежский государственный университет
Россия
Voronezh State University
Russia

Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип,
С. Македонија
Универзитет имени Гоце Делчева, г. Штип,
С. Македонија
Goce Delcev University in Stip,
N. Macedonia

Шестая международная научная
конференция

Шеста меѓународна научна
конференција

Sixth International Scientific Conference

ФИЛКО FILKO

ФИЛОЛОГИЈА, КУЛТУРА И ОБРАЗОВАНИЕ

ФИЛОЛОГИЈА, КУЛТУРА И ОБРАЗОВАНИЕ

PHILOLOGY, CULTURE AND EDUCATION

ЗБОРНИК НА ТРУДОВИ СБОРНИК СТАТЕЙ CONFERENCE PROCEEDINGS

18-19 октјабрја 2021 / 18-19 октомври 2021 / 18-19 October 2021

ЗБОРНИК НА ТРУДОВИ
СБОРНИК СТАТЕЙ
CONFERENCE PROCEEDINGS

ФИЛКО
FILKO

CIP - Каталогизација во публикација
Национална и универзитетска библиотека "Св. Климент Охридски", Скопје

80(062)
821.163.3.09(062)

ЗБОРНИК на трудови [Електронски извор] / Шестата меѓународна научна конференција ФИЛКО филологија, култура, и образование, 18-19 октомври 2021 = Сборник статей / Шестая международная научная конференция ФИЛКО филология, культура и образование, 18-19 октября 2021 = Conference proceedings / Sixth International scientific conference FILKO philology, culture and education, 18-19 October 2021 ; [главен и одговорен уредник Драгана Кузмановска]. - Штип : Универзитет "Гоце Делчев", 2022

Начин на пристапување (URL):
<https://js.ugd.edu.mk/index.php/fe/issue/view/289>. - Текст во ПДФ формат, содржи 295 стр., илустр. - Наслов превземен од екранот. - Трудови на мак., рус. и англ. јазик. - Фусноти кон текстот. - Библиографија кон трудовите

ISBN 978-608-244-871-8

а) Филологија -- Собири б) Македонска книжевност -- Компаративни студии -- Собири в) Англиска книжевност -- Компаративни студии -- Собири г) Руска книжевност -- Компаративни студии -- Собири д) Високо образование -- Онлајн-настава -- Ковид -- Собири

COBISS.MK-ID 56582405

ОРГАНИЗАЦИСКИ КОМИТЕТ

Жана Грачева, Филолошки факултет при ВГУ
Драгана Кузмановска, Филолошки факултет при УГД
Татјана А. Тернова, Филолошки факултет при ВГУ
Весна Коцева, Филолошки факултет при УГД
Генадиј Ф. Коваљов, Филолошки факултет при ВГУ
Ана Витанова Рингачева, Филолошки факултет при УГД
Лариса В. Рибачева, Филолошки факултет при ВГУ
Костадин Голаков, Филолошки факултет при УГД

МЕЃУНАРОДЕН ПРОГРАМСКИ КОМИТЕТ

Драгана Кузмановска (С. Македонија)
Даниела Коцева (С. Македонија)
Светлана Јакимовска (С. Македонија)
Ева Ѓорѓиевска (С. Македонија)
Ана Витанова Рингачева (С. Македонија)
Силвана Симоска (С. Македонија)
Татјана Стојановска Иванова (С. Македонија)
Лариса В. Рибачева (Русија)
Софија Заболотнаја (Русија)
Татјана А. Тернова (Русија)
Татјана Атанасоска (Австрија)
Олег Н. Фенчук (Белорусија)
Јулиа Дончева (Бугарија)
Мадлен Данова (Бугарија)
Билјана Мариќ (Босна и Херцеговина)
Душко Певуља (Босна и Херцеговина)
Волф Ошлис (Германија)
Волфганг Моч (Германија)
Габриела Б. Клајн (Италија)
Михал Ванке (Полска)
Мајкл Рокланд (САД)
Даниела Костадиновиќ (Србија)
Милутин Ѓуричковиќ (Србија)
Селена Станковиќ (Србија)
Тамара Валчик-Булик (Србија)
Ахмед Ѓуншен (Турција)
Нецати Демир (Турција)
Шерифе Сехер Ерол Чал'шкан (Турција)
Карин Руке-Брутен (Франција)
Танван Тонтат (Франција)

Технички секретар

Ирина Аржанова
Наташа Сарафова

Главен и одговорен уредник

Драгана Кузмановска

Јазично уредување

Даница Атанасовска-Гаврилова (македонски јазик)
Марјана Розенфелд (руски јазик)
Биљана Иванова (англиски јазик)
Снежана Кирова (англиски јазик)
Татјана Уланска (англиски јазик)

Техничко уредување

Кире Зафиров

Адреса на организацискиот комитет:

Воронешки државен универзитет
Филолошки факултет
г. Воронеж, пл. Ленина, 10, корпус 2, к. 34, Русија

Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип

Филолошки факултет
ул. „Крсте Мисирков“ бр. 10-А
Пош. фах 201, Штип - 2000, Р. Македонија

Е-пошта: filko.conference@gmail.com

Веб-страница: <http://js.ugd.edu.mk./index.php/fe>

Година на издавање и печатење - 2022

Место на издавање - Штип

РЕДАКЦИОННЫЙ СОВЕТ

Жанна Грачева, Филологический факультет при ВГУ
Драгана Кузмановска, Филологический факультет при УГД
Татьяна А. Тернова, Филологический факультет при ВГУ
Весна Коцева, Филологический факультет при УГД
Геннадий Ф. Ковалев, Филологический факультет при ВГУ
Ана Витанова-Рингачева, Филологический факультет при УГД
Лариса В. Рыбачева, Филологический факультет при ВГУ
Костадин Голаков, Филологический факультет при УГД

МЕЖДУНАРОДНАЯ РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ

Драгана Кузмановска (С. Македония)
Даниела Коцева (С. Македония)
Светлана Якимовска (С. Македония)
Ева Гёргиевска (С. Македония)
Ана Витанова-Рингачева (С. Македония)
Силвана Симоска (С. Македония)
Татьяна Стояновска-Иванова (С. Македония)
Лариса В. Рыбачева (Россия)
Софья Заболотная (Россия)
Татьяна А. Тернова (Россия)
Татяна Атанасоска (Австрия)
Олег Н. Фенчук (Беларусь)
Мадлен Данова (Болгария)
Юлиа Дончева (Болгария)
Биляна Марич (Босния и Херцеговина)
Душко Певуля (Босния и Херцеговина)
Вольф Ошлис (Германия)
Волфганг Моч (Германия)
Габриелла Б. Клейн (Италия)
Михал Ванке (Польша)
Майкл Рокланд (США)
Даниела Костадинович (Сербия)
Милутин Джуричкович (Сербия)
Селена Станкович (Сербия)
Тамара Валчич-Булич (Сербия)
Ахмед Гюншен (Турция)
Неджати Демир (Турция)
Шерифе Сехер Эрол Чал'шкан (Турция)
Карин Рукэ-Брутэн (Франция)
Танван Тонтат (Франция)

Ученый секретарь

Ирина Аржанова
Наташа Сарафова

Главный редактор

Драгана Кузмановска

Языковая редакция

Даница Атанасовска-Гаврилова (македонский язык)
Марьяна Розенфельд (русский язык)
Бильяна Иванова (английский язык)
Снежана Кирова (английский язык)
Татьяна Уланска (английский язык)

Техническое редактирование

Кире Зафиров

Адрес организационного комитета

Воронежский государственный университет
Филологический факультет
г. Воронеж, пл. Ленина, 10, корпус 2, к. 34, Россия

Университет им. Гоце Делчева – Штип

Филологический факультет
ул. „Крсте Мисирков“ д. 10-А
Пош. фах 201, Штип - 2000, Р. С. Македония

Э-почта: filko.conference@gmail.com

Веб-сайт: <http://js.ugd.edu.mk/index.php/fe>

Год издания и печати - 2022

Место публикации - Штип

EDITORIAL STAFF

Zhanna Gracheva, Faculty of Philology, VGU
Dragana Kuzmanovska, Faculty of Philology, UGD
Tatyana A. Ternova, Faculty of Philology, VGU
Vesna Koceva, Faculty of Philology, UGD
Genadiy F. Kovalyov, Faculty of Philology, VGU
Ana Vitanova Ringacheva, Faculty of Philology, UGD
Larisa V. Rybatcheva, Faculty of Philology, VGU
Kostadin Golakov, Faculty of Philology, UGD

INTERNATIONAL EDITORIAL BOARD

Dragana Kuzmanovska (N. Macedonia)
Daniela Koceva (N. Macedonia)
Svetlana Jakimovska (N. Macedonia)
Eva Gjorgjievska (Macedonia)
Ana Vitanova Ringacheva (N. Macedonia)
Silvana Simoska (N. Macedonia)
Tatjana Stojanovska-Ivanova (N. Macedonia)
Larisa V. Rybatcheva (Russia)
Sofya Zabolotnaya (Russia)
Tatyana A. Ternova (Russia)
Tatjana Atanasoska (Austria)
Oleg N. Fenchuk (Belarus)
Biljana Maric (Bosnia and Herzegovina)
Dushko Pevulja (Bosnia and Herzegovina)
Madlen Doncheva (Bulgaria)
Yulia Doncheva (Bulgaria)
Karine Rouquet-Brutin (France)
That Thanh-Vân Ton (France)
Wolf Ochlies (Germany)
Wolfgang Motch (Germany)
Gabriella B. Klein (Italy)
Michal Wanke (Poland)
Danijela Kostadinovic (Serbia)
Milutin Djurichkovic (Serbia)
Selena Stankovic (Serbia)
Tamara Valchic-Bulic (Serbia)
Ahmed Gunshen (Turkey)
Necati Demir (Turkey)
Şerife Seher Erol Çalışkan (Turkey)
Michael Rockland (USA)

Conference secretary

Irina Arzhanova
Natasha Sarafova

Editor in Chief

Dragana Kuzmanovska

Language editor

Danica Atanasovska-Gavrilova (Macedonian)
Maryana Rozenfeld (Russian)
Biljana Ivanova (English)
Snezana Kirova (English)
Tatjana Ulanska (English)

Technical editing

Kire Zafirov

Address of the Organizational Committee

Voronezh State University

Faculty of Philology

10 pl. Lenina, Voronezh, 394006, Russia

Goce Delcev University - Stip

Faulty of Philology

Krste Misirkov St. 10-A

PO Box 201, Stip - 2000, Republic of Macedonia

E-mail: filko.conference@gmail.com

Web-site: <http://js.ugd.edu.mk./index.php/fe>

Year of publication - 2022

Place of publication - Stip

СОДРЖИНА / СОДЕРЖАНИЕ / CONTENT

1. Adili Bujar, Petrovska Sonja and Xhambazi Gzim - GENDER AND LEVEL OF TEACHERS' KNOWLEDGE ON KEY FEATURES OF INTERCULTURAL EDUCATION.....	13
2. Ćeklić Nina S. - CONCEPTUAL POSITION AS A COMPOSITION PRINCIPLE IN REMNANTS OF THE WORLD BY IGOR MAROJEVIĆ.....	23
3. Gjorgjeva Ivana, Jankova Alagjovska Natka - ANGELA CARTER'S BLOODY CHAMBER IN RELATION TO THE SECOND WAVE FEMINISM	31
4. Пиев Крсте, Поп Зариева Наталија, Крстева Марија, Донеv Драган - THE NOTION OF BANISHMENT IN SHAKESPEARE'S PLAYS	39
5. Ivanova Biljana, Kuzmanovska Dragana, Kirova Snezana - FOREIGN LANGUAGE ACQUISITION IN SCHOOLS.....	45
6. Јованова-Митковска Снежана- КВАЛИТАТИВНАТА МЕТОДОЛОГИЈА И НЕЈЗИНАТА ПРИМЕНА ВО ОПШТЕСТВЕНИТЕ И ХУМАНИСТИЧКИТЕ НАУКИ	49
7. Крстев Марија, Донеv Драган, Поп Зариева Наталија, Илиев Крсте HEMINGWAY IN HEMINGWAY'S GIRL.....	59
8. Kujundžić Maja, Ćeklić Nina - SOCILINGUISTIC USE OF THE PASSIVE IN TWO 19TH CENTURY BRITISH NOVELS.....	65
9. Vangelov Nikola - INTERCULTURAL CHARACTERISTICS OF DIGITAL MARKETING	75
10. Антониевски Горан, Асани Агим - КАРАКТЕРИСТИКИ НА ГАСТРОНОМИЈАТА ВО ПОЛОШКИОТ РЕГИОН.....	83
11. Аржанова Ирина- СУЩНОСТЪ ЧЕЛОВЕКА И ИДЕАЛЫ ЖИЗНИ У СЛАВЯН.....	91
12. Арязмова Ольга Витальевна - ЛИТЕРАТУРНЫЙ ТРАВЕЛОГ В ЛИНГВОКУЛЬТУРНОМ ИЗМЕРЕНИИ (на материале «Африканской книги» А. М. Стесина).....	99
13. Bangoji Salija -TEACHER COMPETENCIES FOR THE KNOWLEDGE SOCIETY	105
14. Василевская Анастасия - РАБОТА С ХУДОЖЕСТВЕННОЙ ДЕТАЛЬЮ НА УРОКАХ ЛИТЕРАТУРЫ В СРЕДНЕЙ ШКОЛЕ.....	113
15. Витанова-Рингачева Ана, Мицева Сузана ЈУРУЦИТЕ – МАКЕДОНСКИТЕ АМИШИ.....	117
16. Гальцова Дарья - СИНОНИМИЧЕСКИЕ СООТВЕТСТВИЯ В НАИМЕНОВАНИЯХ ОБРАГОВ (НА МАТЕРИАЛЕ ВОРОНЕЖСКИХ ГОВОРОВ)	123
17. Гладышева Светлана - КНИГОИЗДАТЕЛЬСТВО «СЛОВО» В СОЦИОКУЛЬТУРНОМ ПРОСТРАНСТВЕ РУССКОГО ЗАРУБЕЖЬЯ.....	129
18. Голаков Костадин, Методијески Дејан - КАРАКТЕРИСТИКИ НА РУСКАТА ГАСТРОНОМИЈА.....	135
19. Грачева Жанна, Ганделидзе Диана - ЯЗЫКОВАЯ МОДА В РОССИИ НАЧАЛА XXI ВЕКА.....	143

20. Гркова-Беадер Марија - ПРАВОПИСОТ ВО НАСТАВАТА ПО МАКЕДОНСКИ ЈАЗИК ВО ОСНОВНОТО ОБРАЗОВАНИЕ	155
21. Денкова Јованка - БЕГСТВО ВО/ОД ВИРТУЕЛНАТА РЕАЛНОСТ НА СОНИШТАТА	165
22. Ђуричковиќ Милутин - РУСКА ДРАМА ЗА ДЕЦУ И МЛАДЕ НА СРПСКОМ ЈЕЗИКУ	175
23. Донев Драган, Поп Зариева Наталија, Костова Кристина, Илиев Крсте ИГИТАЛНИТЕ НОМАДИ КАКО КУЛТУРОЛОШКИ ФЕНОМЕН ВО СОВРЕМЕНОТО ОПШТЕСТВО.....	185
24. Иљина Татјана, Моу Шужань - ОСОБЕННОСТИ ДИСТАНЦИОННОГО ОБУЧЕНИЯ В РОССИИ И КИТАЕ.....	191
25. Иванов Стефан, Мартиновска Банде Цвета, Ивановска Билјана ОБРАБОТКА НА ПРИРОДЕН ЈАЗИК СО ТЕХНИКИ НА МАШИНСКО УЧЕЊЕ	197
26. Ивановска Билјана, Џафери Гзим - ГОВОРНИТЕ ЧИНОВИ И НИВНАТА ПОВРЗАНОСТ СО УЧТИВОСТА ВО ВРЕМЕ НА КОРОНА КРИЗАТА	203
27. Карначук Ирина - КЛАССИЧЕСКАЯ ЛИТЕРАТУРА КАК СПОСОБ СОХРАНЕНИЯ НРАВСТВЕННОСТИ НА УРОКАХ ЛИТЕРАТУРЫ В СРЕДНЕЙ ШКОЛЕ	209
28. Ковилоски Славчо - ЗА ПОСТОЕЊЕТО НА МАКЕДОНСКАТА КНИЖЕВНА КРИТИКА ВО XIX ВЕК.....	213
29. Косяков Сергей - ИСТОРИЯ ПОПЕЧИТЕЛЬСТВА О СЛЕПЫХ И БИБЛИОТЕЧНОГО ОБСЛУЖИВАНИЯ НЕЗРЯЧИХ В ВОРОНЕЖСКОЙ ОБЛАСТИ	221
30. Котев Иван - ПРАВДАТА И НЕПРАВДАТА ВО ФОЛКЛОРОТ (Во македонските народни песни, приказни и кратките жанри)	227
31. Мелкадзе Нанули - ЗАСТОЛЪЕ КАК ФРАГМЕНТ ГРУЗИНСКОЙ ЯЗЫКОВОЙ КАРТИНЫ МИРА	237
32. Младеновска-Ристовска Катерина - КУЛТОТ НА ВОДАТА ВО РЕЛИГИЈАТА НА АНТИЧКИТЕ МАКЕДОНЦИ.....	245
33. Нагина Ксения - ОБ УЧЕБНЫХ ПОСОБИЯХ В ВЫСШЕЙ ШКОЛЕ: ПРОБЛЕМЫ ИЗУЧЕНИЯ ТВОРЧЕСТВА Л. ТОЛСТОГО	253
34. Негриевска Надица - СИНТАКСИЧКИ ФУНКЦИИ НА ПРОСТИТЕ ПРЕДЛОЗИ ВО ИТАЛИЈАНСКИОТ ЈАЗИК И НИВНИТЕ МОЖНИ ЕКВИВАЛЕНТИ ВО МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК.....	261
35. Пигунова Ксения - СПОСОБЫ ОРГАНИЗАЦИИ ПРОСТРАНСТВЕННО-ВРЕМЕННОЙ КАРТИНЫ МИРА В РОМАНЕ ЕВГЕНИЯ ВОДОЛАЗКИНА «ЛАВР».....	271
36. Попов Сергей - ДИАЛЕКТНАЯ ГЕОГРАФИЧЕСКАЯ ЛЕКСИКА В РЕГИОНАЛЬНОЙ ТОПОНИМИИ РОССИИ	279
37. Рогич Петја -БУГАРСКИОТ, МАКЕДОНСКИОТ И СРПСКИОТ ЈАЗИК – СЛИЧНОСТИ И РАЗЛИКИ.....	283
38. Сарафова Наташа - РАДИКАЛНООСЛОБОДИТЕЛНИОТ ФЕМИНИЗАМ ВО ДЕЛАТА НА АНГЕЛА КАРТЕР	291
39. Саздова Викторија, Ивановска Билјана - ЈАЗИЧНИТЕ ЕДИНИЦИ СО ПОЗИТИВЕН ЕМОЦИОНАЛЕН ПРИЗНАК ВО ЈАЗИЧНИОТ ПАР ГЕРМАНСКИ-МАКЕДОНСКИ	299

40. Стојановска-Стефанова Анета, Рунчева-Тасев Христина, Магдинчева Шопова Марија - КОМУНИКАЦИСКИ ПРЕДИЗВИЦИ ВО МУЛТИКУЛТУРНИТЕ ОПШТЕСТВА.....	307
41. Тасевска Марица - ОНЛАЈН НАСТАВАТА ПО ГЕРМАНСКИ ЈАЗИК ВО ВРЕМЕ НА ПАНДЕМИЈА. ИСКУСТВА И ПРЕДИЗВИЦИ.....	315
42. Тернова Татјана, Фролова Анна - РЕПРЕЗЕНТАЦИЈА ПАМЈАТИ В ПОЕЗИИ ОКСАНЫ ВАСЈАКИНОЙ	321
43. Ткаченко Дмитрий - ИНКЛУЗИВНОЕ ОБРАЗОВАНИЕ В РОССИИ В КОНТЕКСТЕ ЕВРОПЕЙСКОГО ОПЫТА	327
44. Ткаченко Татјана - ОПЫТ ОБРАЩЕНИЯ К СЛАВЯНСКИМ ЯЗЫКАМ НА ЗАНЯТИЯХ ПО РУССКОМУ ЯЗЫКУ В СПОРТИВНОМ ВУЗЕ	333
45. Тодорова Марија, Уланска Татјана - ПЕРЦЕПЦИЈАТА НА СТУДЕНТИТЕ ЗА ОНЛАЈН НАСТАВАТА ПО ШПАНСКИ И АНГЛИСКИ ЈАЗИК ВО УСЛОВИ НА ПАНДЕМИЈА	339
46. Урумова-Марковска Славица - ТЕХНОЛОГИЈАТА ВО ОБРАЗОВАНИЕТО КАКО ПРЕДИЗВИК ЗА ЗДРАВ ДЕТСКИ РАЗВОЈ	347
47. Цацков Оливер - МОРАВСКАТА МИСИЈА НА КИРИЛ И МЕТОДИЈА ЗНАЧАЕН ФАКТОР ЗА СЛОВЕНСКАТА ПИСМЕНОСТ.....	355
48. Шутаров Васко - СПЕЦИФИКИ НА МАКЕДОНСКАТА КУЛТУРНА ДИПЛОМАТИЈА	363

TEACHER COMPETENCIES FOR THE KNOWLEDGE SOCIETY

PhD Salija Bangoji

University "Goce Delcev" Faculty of Education - Stip, North Macedonia
salija_72@hotmail.com

Abstract

Everyday changes in all spheres of society have as a product changes in the upbringing and education of teachers themselves. Modern information and communication technologies are not only sources for learning and not only provide new means but also change the way of acquiring knowledge and knowledge in general. The challenge in every knowledge society is the challenge in every society. Education systems are facing the changes that are taking place and are constantly adapting. Some new forms of teacher competence and his professional development depend on the person himself, his competence, cooperation with the family, sufficient knowledge of the curriculum, cooperative relationship with students and society in general. A competent teacher should teach students to know how to learn and to be able to live in a society that is constantly changing in all spheres. The fact is that in the new changes, the teacher must adapt, change his approaches, attitudes, constantly supplementing his knowledge and show it in practice. Seemingly, we can say that this is a very complex task of teachers, but if it is educated at universities where teaching is conducted according to the Bologna principles, which monitor technological and communication development, we believe that the teacher is adequately trained for his vocation and that these complex requirements and very important can be performed by a competent and professional teacher. In this paper, we will deal with the facts that occur in the teaching process regarding the competencies of teachers and their willingness to get involved and contribute to the educational process for the knowledge society.

Keywords: *teacher, competencies, knowledge society, modern technologies, expertise*

НАСТАВНИ КОМПЕТЕНЦИИ ЗА ОПШТЕСТВОТО ЗНАЕЊЕ

Апстракт

Секојдневните промени во сите сфери на општеството имаат како производ промени во воспитувањето и образованието на самите наставници. Современите информатички и комуникациски технологии не се само извори за учење и не само што обезбедуваат нови средства, туку и го менуваат начинот на стекнување знаење и знаење воопшто. Предизвик во секое општество на знаење е предизвик во секое општество. Образовните системи се соочуваат со промените што се случуваат и постојано се прилагодуваат. Некои нови форми на компетентност на наставникот и неговиот професионален развој зависат од самата личност, неговата компетентност, соработка со семејството, доволно познавање на наставната програма, кооперативен однос со учениците и општеството воопшто. Компетентен наставник треба да ги научи учениците да знаат како да учат и да можат да живеат во општество кое постојано се менува во сите сфери. Факт е дека во новите промени, наставникот мора да се прилагоди, да ги промени своите пристапи,

ставови, постојано да го надополнува своето знаење и да го покаже тоа во пракса. Навидум, можеме да кажеме дека ова е многу сложена задача на наставниците, но ако се едуцира на универзитети каде наставата се изведува според болоњските принципи, кои го следат развојот на технологијата и комуникацијата, веруваме дека наставникот е соодветно обучен за својата професија и дека овие сложени барања и многу важни може да ги изврши компетентен и професионален наставник. Во овој труд, ќе се занимаваме со фактите што се случуваат во наставниот процес во врска со компетенциите на наставниците и нивната подготвеност да се вклучат и да придонесат во образовниот процес за општеството на знаење.

Клучни зборови: *наставник, компетенции, општество на знаење, модерни технологии, експертиза*

ПРОМЕНИ ВО ОПШТЕСТВОТО И ОБРАЗОВНИТЕ СИСТЕМИ

Постојаните промени што се случуваат во науката, технологијата, економијата, културата, ги условуваат промените во образованието и воспитувањето. „Понатамошниот развој ќе го прави социјалниот живот на човекот сè покомплексен, бидејќи пречките на начините на воспоставување односи меѓу луѓето ќе се множат. За тоа ќе придонесат побрзи промени, забрзување на темпото на живот и усложнување на животните околности, а на човекот ќе му бидат потребни нови компетенции за да се справи со нив“ (Влаховиќ, М., Б, 2012, 41). Карактерот на денешното општество, можеме да кажеме, го одржува денешното училиште, бидејќи се менува и развива исто колку што се развива човекот како индивидуално и општествено суштество. Постапувањето и прегледувањето на нови цели, стратегии, програми, методи, форми и техники на работа е неизбежно во промените што се неопходни во образованието и воспитувањето, а нивната примена треба да доведе до постигнување на квалитетот на образовниот систем. „Образовните системи се различни во целиот свет, оние што иницираат промени се различни и деталите за реформата исто така се разликуваат од земја до земја. Но, самиот процес на промена и процесот на човечки и институционален развој се слични“ (Фулан, М., 2005, 22). Врз основа на наведените факти, „тешко е да се зборува за тоа како ќе изгледаат идните училишта, подеднакво е тешко да се зборува за структурата и функционирањето на идното општество“ (Младеновиќ, М., 2011, 436).

Во денешно време се поставуваат многу прашања за тоа како да живееме подобро, како да се развиваме побрзо материјално и духовно и како да создадеме повеќе. Одговорите на овие прашања во денешно време не можат да се дадат без соодветно знаење. Затоа, неопходно е да се поврзе човечкиот живот и работа со научно знаење и на тој начин да се овозможи негов понатамошен развој. Огромните достигнувања во науката, технологијата, но и во образованието во голема мера придонесоа за развојот на модерната мисла и модерните методи. Овој развој поставува нови барања од човекот да се запознае себеси, природата и општеството. За напредокот на човештвото, пред сè, благодарноста е во науката, научното создавање и истражување. Сè поважен фактор за развојот на општеството во сегашноста припаѓа на креативноста.

Квалитетот на образованието е под големо влијание на наставниците, но исто така и од методите, техниките и облиците на работа што ги применуваат во воспитно -образовната работа. Можеме да кажеме дека постои општо верување дека е создаден длабок јаз помеѓу животот и работата во училиштето и се што се случува надвор од училиштето.

„Со застарени содржини, форми, методи и средства за работа, училиштето се оддалечи од реалниот свет“ (Влаховиќ, М., Б., 1998, 29). Централната позиција во ова е окупирана од развојот на компетенции и кај наставниците и кај учениците со кои предаваат. Сè позначајна улога во индивидуалниот и општествениот развој како и во подобрувањето на квалитетот на животот има образованието и привлекувањето на вниманието на оние кои се занимаваат со задачите на функционирањето на општеството.

„Реформите обично претставуваат компаративен општествен и педагошки процес“ (Трнавац, Д., Н., 2005, 200). Свесни сме дека образовниот систем во Финска е многу напреден и успешен. Ние набројуваме еден од серијата важни елементи на финскиот образовен систем, а тоа е внатрешното вмрежување на училиштата и заедниците на наставници со општините и иницијативи за подобрување на училиштата.

Универзитетот како фактор за професионален напредок на наставниците

Универзитетот е важен фактор во обезбедувањето научно и технолошко знаење, придонесувајќи за развојот на културата и уметноста, како и во функционирањето и развојот на современото општество. Гледаме најголема експанзија во високото образование во втората половина на 20 век. Секојдневните промени на универзитетите се предмет на работа на многу влади, политички партии во светот, но и многу педагози, владини и невладини организации. Очекувањата се многу поголеми од персоналот образуван факултет, што треба да доведе до поголема продуктивност на трудот, различни општествени односи. „Универзитетот е под влијание на радикални општествени промени, значајни промени и појава на нови квалитети во рамките на општествениот развој“ (Недејковиќ, М., 2010, 348).

Нови улоги на наставници

Традиционалниот систем на образование му даде на наставникот улога на единствениот или речиси единствениот извор на информации што тој им ја пренесува на учениците, кои треба да се сетат и репродуцираат како што е кажано, додека модерната настава базирана на учениците во центарот на настаните, каде што „Од повеќе или помалку пасивен слушател и примач на готови решенија, тенденцијата е да се доведе ученикот во позиција на активен учесник во процесот во кој е обучен за самостојно стекнување знаење и други квалитети, како и за сопствени дизајн и активно учество во секојдневните училишни задачи“ (Влаховиќ, М., Б., 1998, 32). Ваквата настава му дава нови улоги на наставникот како модератор, организатор, соработник, истражувач, но и улога каде што треба да се вклучи нова технологија во наставниот процес.

На универзитетите, наставниците добиваат одредени квалификации за време на студиите, но во денешно време тие се недоволни, така што се отвора

потребата за поголема активност на наставниците и континуирано подобрување и дополнување на професионалните компетенции. Модерната технологија во голема мера му помага на наставникот доколку соодветно ја вклучи во наставата и на тој начин создава простор и добива многу време да ги вклучи учениците во наставниот процес и да ги мотивира учениците да учат самостојно. Доживотното учење бара континуиран професионален развој од наставниците и создава наставник кој размислува критички, кој отвора можност секој ученик да се развива во согласност со своите способности, кој врши евалуација и самоевалуација, кој ги охрабрува и поддржува учениците во учењето.

Улогите на наставниците споменати од Влаховиќ, Вујисиќ-Џивковиќ (2005) се:

- Професионален наставник
- Создавач на околности за реализација и самореализација на личностите на учениците
- Дружете се во организацијата на активности што започнуваат со учениците
- Истражувач во областа на воспитанието и образованието
- Од поединец до соработник, член на тимот
- Специјалист во области со еден предмет или повеќе предмети
- Експерт со висок степен на автономија
- Наставник - етичка професија

Сето ова ќе има многу подобри резултати доколку наставникот е подготвен да ги прифати новите улоги што ги добива и е подготвен да ги прифати и спроведе овие промени во секојдневната работа. „Личноста се развива со преземање на одредени улоги, кои меѓусебно се интегрираат и формираат систем“ (Богосавлевиќ, Р., 2009, 156). Затоа, треба да се даде безрезервно целосна поддршка на наставникот во обезбедувањето услови за континуиран професионален развој.

НАСТАВНИ КОМПЕТЕНЦИИ

Врз основа на она што досега го презентиравме во овој труд, можеме да кажеме дека не можеме точно да ги дефинираме карактеристиките на наставникот кој треба да мора да работи со учениците на најуспешен начин, туку треба да се потрудиме поефикасно да им ги пренесеме на учениците зошто треба да научат, да имаат корист самите себе, заедницата на која и припаѓаат и општеството воопшто.

Со анализа на литературата за улогите, функциите на наставниците и нивните компетенции, наидуваме на различни пристапи во студијата. Во овој дел, ние нема да се занимаваме посебно со компетенции, туку ќе го допреме развојот на поединецот со карактеристиките на социјалниот дискурс, кој се базира на меѓусебниот однос на поединецот во нашиот случај, наставникот - заедницата. Врз основа на ова, модерното училиште бара нови улоги од наставниците за професионално унапредување на личноста на наставникот преку континуиран професионален развој.

Имајќи предвид дека споменавме дека многу промени во развојот на општеството во сите сфери, дури и компетенциите на наставниците се предмет

на промена. Многу автори ги користат термините улога, функција, компетенција како синоними.

Самиот збор компетентност, како што изјави Радмила Богосавлиќ, значи „признаена експертиза, способност на располагање“. Поимот за компетентност експертите го објаснуваат на различни начини. „Компетентноста е комбинација на знаења, вештини, ставови, вредности и навики кои овозможуваат поединецот активно и ефикасно да дејствува во одредена специфична ситуација, односно професија. Компетентноста подразбира поседување на потребната способност за авторитет, вештина и знаење “(Оксфорд напредни ученици енциклопедиски речник, 1989, 183). Според М. Идризовиќ и соработниците, компетентноста е „компетентност, опсег на овластување на институција или личност, компетентност“ (Идризовиќ, М., и сор., 1989, 181). Во својата работа, наставникот треба да поседува компетенции, тој мора да ги стекне тие компетенции, т.е. мора преку квалитетна и професионална обука и особено забележуваме дека мора да има квалитетно образование. Според многу автори, компетентноста на поединецот се развива во текот на животот, не се однесува само на личниот напредок и личната среќа, туку го добива своето целосно значење само во интеракција со другите луѓе и степенот и квалитетот на нивниот напредок “(Гојков и сор. , 2006, 34). Исто така, можеме да кажеме дека „Компетентноста го претставува нашиот начин на размислување, чувство, однесување и зборување со кое едно лице постигнува успех во улога или професија“ (Гријак, С., Ѓ., 2009, 19).

Колку ќе биде ефикасно и ефективно образованието и колку ќе биде подготвено да одговори на секојдневните барања и предизвици, зависи од квалитетот на наставниците на прво место. Затоа, се поставува прашањето за многу педагози и други луѓе кои се занимаваат со образование и воспитување, компетенциите на наставниците за квалитетно и успешно извршување на професионалните задачи и континуиран професионален напредок во нивната работа.

Постојат неколку класификации на компетенции на наставниците во литературата, каде што забележуваме многу сличности со авторите. Разликата е во тоа што се дадени различни имиња на компетенции или тие се класифицирани во различни групи. Во дискусиите за компетентноста на наставниците, тој е ставен во посебна нова позиција, каде што може да се справи со овие предизвици само ако поседува ново знаење и нови компетенции. Важно е да се напомене дека кога станува збор за компетенциите, мора да знаеме дека некои компетенции се однесуваат на начини на однесување, а други на начинот на размислување и чувство. Компетенциите му овозможуваат на наставникот да ги користи своите вештини и знаења и да го подобри процесот на учење, да го подобри успехот на учениците и истовремено да го подобри успехот во нивната професионална улога и наставен процес.

Европските барања што одредуваат квалитетен наставник се многу високи, во однос на знаењето, вештините, подготовката, соработката, тимската работа, комуникацијата. Како и во студијата *Педагогија за XXI век*, авторот Н. Сузиќ, класифицираше дваесет и осум компетенции за XXI век во четири области, за кои веруваме дека ќе бидат од големо значење за идните генерации, и овие области се:

1. Когнитивни компетенции
2. Емоционални компетенции
3. Социјални компетенции и
4. Работно-акциони компетенции

По разгледувањето на овие наведени компетенции, можеме да поставиме различни прашања за компетентноста на наставниците што работат во нашите училишта во моментот. Уште посериозно прашање е што многу од аспектите споменати во традиционалното училиште, како и традиционалната педагогија „немаа доволно слух. Таков е случајот со емоционалното воспитување и образование “(Сузиќ, Н., 2005, 69).

Истражувањето спроведено од Радмила Богосавјевиќ покажува дека врз основа на испитаните наставници може да се развијат недоволно развиени компетенции преку различни форми на професионален и професионален развој, преку современи наставни програми, професионална обука на идните наставници, но и како важен факт го наведуваме изборот на кандидати за наставниците. Нешто што е охрабрувачки е всушност дека истражувањето потврдува дека наставниците се свесни за промените, но во исто време се подготвени за промени.

CONCLUSION

We are witnesses that in the surrounding countries, the interest in the teaching profession by young people is very low, due to the social status and salaries, which are very low. Maybe in the next period, it will improve through the increase of competencies and restore the reputation that the teaching profession had. The changes that are happening in teachers, in the education system and society are largely conditioned by the great expansion of science, technology, creativity. Due to all these changes, the role of teachers in society is changing, which has always been emphasized. There is a need in this period for the teacher to be a professional in his work at the highest level. He is expected to have a quality professional training at universities and to have as many competencies as possible to successfully perform the given tasks in his profession. A modern school requires a quality and competent teacher, but above all, the quality of education and curricula should be re-examined, where future teachers are professionally prepared, but also the criteria for selecting candidates for future teachers should be re-examined. There are many reasons for expanding the competencies of teachers, because it depends on the teachers' competencies whether students will develop their competencies that are necessary for life in modern society. It is necessary for teachers to create conditions for continuous professional development and the possibility of adapting to working conditions and changes that occur in the knowledge society. Due to everything we have presented, we conclude that in modern education, the key competence is considered to be the competence for lifelong learning.

ЗАКЛУЧОК

Сведоци сме дека во околните земји, интересот за професијата наставник од страна на младите е многу мал, поради социјалниот статус и платите, кои се многу ниски. Можеби во следниот период ќе се подобри преку зголемување на компетенциите и ќе го врати угледот што го имаше професијата наставник.

Промените што се случуваат кај наставниците, во образовниот систем и општеството се во голема мера условени од големата експанзија на науката, технологијата, креативноста. Поради сите овие промени, улогата на наставниците во општеството се менува, што отсекогаш било нагласено. Во овој период има потреба наставникот да биде професионалец во својата работа на највисоко ниво. Од него се очекува да има квалитетна стручна обука на универзитетите и да има што е можно повеќе компетенции за успешно извршување на зададените задачи во својата професија. Современото училиште бара квалитетен и компетентен наставник, но пред, квалитетот на образованието и наставните планови и програми треба да се преиспитаат, каде идните наставници се професионално подготвени, но и критериумите за избор на кандидати за идни наставници треба да се преиспитаат. Постојат многу причини за проширување на компетенциите на наставниците, бидејќи зависи од компетенциите на наставниците дали учениците ќе ги развијат своите компетенции неопходни за живот во современото општество. Неопходно е наставниците да создадат услови за континуиран професионален развој и можност за прилагодување на работните услови и промени што се случуваат во општеството на знаење. Поради с everything што презентираваме, заклучуваме дека во модерното образование, клучната компетенција се смета за компетентност за доживотно учење.

ЛИТЕРАТУРА

1. Влаховиќ, Б., Вујисиќ- Џивковиќ, Н., (2005): Наставници- предизвици на професионализација, Едука, Белград
2. Влаховиќ, Б., (2012): Образование во општество на вмрежена култура, Српска академија за образование, Белград
3. Влаховиќ, Б., (1989): Училишен мултимедијален центар, Национална библиотека на Србија, Белград
4. Гојков, Г., Грандиќ, Р., Милутиновиќ, Ј., Негру, А., Пасев, В., Стојановиќ, А., (2006): Цели - компетентност на наставниците и воспитувачите, Високо училиште за образование на наставници, Врчац
5. Идризовиќ, М., и сор., (1989): Речник на странски зборови
6. Младеновиќ, М., (2011): Компетенции на наставниците во модерното училиште, Креативно образование, Врање
7. Недејковиќ, М., (2010): Друштво и промена и обработка, Едука, Београд
8. Оксфордски енциклопедиски речник за напредни ученици (1989): Oxford University Press
9. Салберг, П., (2005): Лекции од Финска, Фински лекции, Školska knjiga, Загреб
10. Смијковиќ, С., јањиќ, М., (2011): Наставник по балкански култури, Факултет за образование на наставници, Врање
11. Солежа- Гријак, Ѓ, Солежа, Д., Богосавјевиќ, Р., (2010): Компетенции на воспитувачите и наставниците за општеството на знаење, Едука, Белград
12. Сузиќ, Н., (2005): Педагогија за XXI век, Центар, Бања Лука
13. Трнавац, Н., (2005) Училишна педагогија, Народна книга-комерц, Белград
14. Фулан, М., Превод од англиски: Вукчевиќ- Ангелковиќ, Д., (2005): Сили на промена: продолжение, Програма за обука на образовен кадар, Белград